

สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

National Institute of Animal Health (NIAH) Newsletter

ประจำเดือน เมษายน - พฤษภาคม 2557 Volume 13 Number 4 April - May 2014

ISSN 1685-2206

โดย....สพ.ญ.มนทกานต์ วงศ์ภาณุ
กลุ่มปรสิตวิทยา

เป็นโรคระบาดสัตว์ที่อยู่ในพระราชบัญญัติ โรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขตามกฎหมายกระทรวง ว่าด้วยโรคระบาดสัตว์เพิ่มเติม พ.ศ. 2547

สัตว์ที่ติดเชื้อมาตามธรรมชาติ : ม้า ลา และ ล่อ

เชื้อก่อโรค : เชื้อโปรโตซัว *Trypanosoma equiperdum*
(Doflein, 1901)

การติดต่อ : เป็นโรคติดต่อระหว่างสัตว์และสัตว์ ระหว่างการผสมพันธุ์ (แต่ไม่ได้ติดในการผสมพันธุ์ทุกครั้ง) โดยเชื้อจะพบที่ seminal fluid และ mucous exudates ของ penis และหนังหุ้มลิ้น ในตัวผู้และ vaginal mucus ในตัวเมีย ปรสิตรจะเป็น อีสุรที่เยื่อเมือก (mucus) หรือระหว่าง เซลล์เยื่อบุผิวของเยื่อเมือก การติดต่อ จากแม่ม้าไปยังลูกม้าจะติดต่อผ่านทาง เยื่อเมือกต่างๆ เช่น conjunctiva และ จากน้ำนมแม่ม้า ระหว่างที่สัตว์แสดง อาการของโรคบางครั้งอาจตรวจไม่พบ เชื้อที่ระบบสืบพันธุ์ ในบางครั้งเชื้อจะหาย

ไปจากระบบสืบพันธุ์ตัวเองและสัตว์จะดูเหมือนปลอดโรคเป็นสัปดาห์หรือหลายเดือน แต่สัตว์ก็จะกลับมาแสดงอาการของโรคได้อีก เมื่อเกิดความเครียด

สัตว์รังโรค (carrier) : ไม่มี

สัตว์ที่สามารถทำให้ติดเชื้อทางห้องปฏิบัติการ :
หนู rat สุนัข กระต่าย หนู mice

ระยะฟักตัวของโรค (incubation period) :
ไม่แน่นอน ตั้งแต่ 1 อาทิตย์ ถึง หลายปี

การระบาดของโรค : พบการระบาดทั่วโลก ปัจจุบันมีการกำจัดไปแล้ว แต่ยังคงพบได้ในทวีปแอฟริกา บางส่วนของเอเชีย ตะวันออกกลาง และทวีปยุโรป

ความรุนแรง (severity) : ไม่แน่นอน พบทั้งเฉียบพลัน (acute) และเรื้อรัง (chronic) ในม้าทั่วไปที่ติดเชื้อและไม่ได้รับการรักษา มีอัตราการตาย 50–70% ในขณะที่ในม้าที่ถูกทำให้ติดเชื้อสามารถมีชีวิตอยู่ได้ถึง 10 ปี ในขณะที่บางรายสามารถมีชีวิตอยู่ได้เพียง 1-2 เดือน

ระยะเวลาที่เกิดอาการของโรค (duration) : ไม่แน่นอน ตั้งแต่ 1 อาทิตย์ ถึง 2 เดือน

อาการของสัตว์ที่ติดเชื้อ : ในแม่ม้า เริ่มจากพบหนองไหลจากอวัยวะสืบพันธุ์ vulva บวม และลามไปถึงช่องท้องและเต้านม เกิดการอักเสบของ vulva และ vagina ร่วมกับอาการปัสสาวะบ่อยและมาก สัตว์เริ่มแสดงอาการ ไม่สบายตัว พบปื้นแดงที่เยื่อเมือกของช่องคลอดบริเวณอวัยวะเพศและเต้านมมีสีซีด พบการแท้งได้ในบางราย

ในพ่อม้าพบ prepuce บวม น้ำ มีหนองไหลที่ปลายทางเดินปัสสาวะ การบวมเริ่มจากถุงหุ้มอัณฑะ บริเวณอวัยวะสืบพันธุ์ ช่องท้องและช่องอก

จากนั้นจะเกิดอาการเฉพาะของโรค (pathognomonic) คือจะมีผื่นแดง (oedematous cutaneous plaques) เรียก “silver dollar plaques” ขนาดประมาณ 5-8 ซม. หน้า 1 ซม. พบได้ทั่วร่างกายแต่มักพบบริเวณซี่โครง นาน 3-7 วัน ต่อมาจะเกิดอาการทางระบบประสาท ได้แก่ กระวนกระวาย เดินไม่สัมพันธ์กันหรือเป็นอัมพาต และอาจพบใบหน้าเป็นอัมพาต (facial paralysis) มักเป็นซีกเดียว ในพอม้าอาจพบบวม น้ำที่ท้อง นอกจากนี้ยังพบ อาการต่างๆ ได้แก่ มีไข้ โลหิตจาง conjunctivitis keratitis แสดงอาการขาดอาหาร ส่วนมากจะตาย แต่ในบางรายพบว่าหายเองได้

รูปที่ 1 ลักษณะเฉพาะของโรค ได้แก่ “silver dollar plaques”

การรักษา : การให้ยาทำให้สัตว์ไม่แสดงอาการของโรค แต่ยังมีเชื้ออยู่ในร่างกาย (inapparent carriers)

การผ่าซาก : ผอม อวัยวะของระบบสืบพันธุ์บวม การบวมอาจพบได้ที่ช่องท้อง พบสารเป็นวุ้น (gelatinous exudates) ได้ผิวหนัง ต่อมเหงื่อโดยเฉพาะในช่องท้องจะขยายใหญ่ นิ่ม ในบางรายจะมีเลือดออกร่วมด้วย ไขสันหลังจะมีลักษณะนิ่ม มีสีซีด โดยเฉพาะบริเวณหลังและก้นกบ

ในพอม้า จะพบถุงอัณฑะมีผื่นหนา ในบางราย testis จะแยกไม่ออกจากเนื้อเยื่อรอบๆ ในแม่ม้าจะพบว่า vulva vaginal mucosa มดลูก กระเพาะปัสสาวะ และเต้านมจะหนาตัว และมีสารวุ้นมาล้อมรอบ

การวินิจฉัยแยกโรค (Differential diagnosis) :

coital exanthema, surra, anthrax, EIA (equine infectious anemia), equine viral arteritis, contagious equine metritis

การชันสูตรโรค : อาการ ร่วมกับการพบเชื้อ หรือ ส่วนมากจะโดยอาการร่วมกับการตรวจพบ แอนติบอดีจากการตรวจทางซีรัมวิทยา (แนะนำให้ใช้ CF, complement fixation test แต่มีการทำ IFAT และ ELISA)

การผลิตแอนติเจน : โดยฉีดเชื้อเข้าสัตว์ทดลอง (Infected Experimental) เช่น หนู rat ซึ่งจะพบเชื้อในกระแสเลือด และสามารถเก็บแช่แข็งได้

การตรวจทางห้องปฏิบัติการ : การตรวจเชื้อที่เป็นสาเหตุ ทำได้ค่อนข้างยาก เพราะเชื้อจะมีจำนวนน้อย และอาจพบซ่อนอยู่ในระบบน้ำเหลือง และสารคัดหลั่งต่างๆ มีน้อยรายที่พบเชื้อในกระแสเลือดจากการทำฟิล์มเลือดหนา แต่เชื้อไม่สามารถแยกได้จาก *T. evansi* จึงใช้การตรวจทางซีรัมวิทยา ได้แก่ complement fixation จะเป็นการตรวจที่ยอมรับทางด้านการค้าระหว่างประเทศ และใช้กันทั่วไปใน eradicate program แต่ยังสามารถพบผลบวกเทียมได้ จึงจำเป็นต้องยืนยันด้วย

การตรวจวิธีอื่น ได้แก่ IFAT (Indirect fluorescent antibody test), ELISA (enzyme linked immunosorbent assay) อย่างไรก็ตามสามารถตรวจพบภูมิคุ้มกันข้าม (cross reaction) กับ *T. evansi* หรือ *T. brucei* ได้ จึงมักใช้การยืนยันโดยวิธี Immunoblot

การป้องกัน : 1. สัตว์ที่จะนำเข้าฝูงควรมีการตรวจทางซีรัมวิทยา

2. มีการตรวจสัตว์ที่อยู่ในฝูงอย่างสม่ำเสมอ

3. เมื่อตรวจพบโรคก็กำจัด (eradicate by euthanized) ออกจากฝูง

ยาฆ่าเชื้อที่ได้ผล : 2% glutaraldehyde, 1% sodium hypochlorite, formaldehyde หรือให้ความร้อนที่ 50-60 องศาเซลเซียส

เอกสารอ้างอิง

The Center for food security and public health. 2009. "Dourine". Iowa State University. 4 p. [On line]. Available <http://www.cfsph.iastate.edu>. Accessed April 28, 2014.

OIE. 2008. Chapter 2.5.3. Dourine. In: Manual of Diagnostic Test and Vaccines for Terrestrial Animals. 5th ed. Office International Des Epizooties, France. p. 845-851.

ขอเชิญเสนอเรื่องวิชาการจัดพิมพ์ทางจดหมายข่าว ส่งมาที่
คุณปิยะวรรณ เกิดพันธ์ Email: piyawank@dld.go.th

ค้นจดหมายข่าวย้อนหลังได้ที่

<http://www.dld.go.th/niah/files/newsletter/search.php>

จดหมายข่าวสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

ISSN 1685-2206

วัตถุประสงค์	เพื่อเผยแพร่วิชาการด้านสุขภาพสัตว์โดยเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนข่าวสารวิชาการเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาด้านสุขภาพสัตว์และการเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านสุขภาพสัตว์	
เจ้าของ	สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เกษตรกลาง เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทร. 0-2579-8908-14 โทรสาร.0-2579-8918-19	
ที่ปรึกษา	สัตวแพทย์หญิง ดร.วิมลพร ธิติศักดิ์ รองอธิบดีกรมปศุสัตว์ นายสัตวแพทย์ปรีชา วงษ์วิจารณ์ ผู้อำนวยการสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ หัวหน้ากลุ่ม / ส่วน / ศูนย์ / ฝ่าย สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ	
กองบรรณาธิการ		
บรรณาธิการ	นายสัตวแพทย์นพพร โต๊ะมี นายสัตวแพทย์เจษฎา รัตโนภาส นายสัตวแพทย์บัณฑิต นวลศรีฉาย สัตวแพทย์หญิงจันทร์ภา วัฒนเมธานนท์ สัตวแพทย์หญิงธวัลรัตน์ เกียรติยิ่งอังสุลี นางสาวพนม ไสยจิตร	นางสาวลัทธนา รามริน นายสมชาย ช่างทอง นางสาวปิยะวรรณ เกิดพันธ์ นางสาวชนกพร บุญศาสตร์ นายพลกฤต มหานาม
จัดพิมพ์และเผยแพร่	ฝ่ายถ่ายทอดเทคโนโลยี ส่วนบริหารจัดการสุขภาพสัตว์ สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ	
สำนักงาน	ส่วนบริหารจัดการสุขภาพสัตว์ สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ เกษตรกลาง จตุจักร กรุงเทพฯ 10900	
กำหนดออก	ปีละ 6 ฉบับ ทุกๆ 2 เดือน ฉบับละ 1,200 ชุด	
พิมพ์ที่	โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย	

สามารถหาข้อมูลเรื่องที่เกี่ยวข้องจดหมายข่าวย้อนหลังเพิ่มเติมได้ที่ <http://www.dld.go.th/niah>

สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ
กรมปศุสัตว์ จตุจักร กทม. 10900
ที่ กษ 0609/พิเศษ

ในราชการกรมปศุสัตว์

ชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน
ใบอนุญาตที่ 1/2521
ไปรษณีย์โทรเลขราชเทวี